

Ráðhús Reykjavíkur
Borgarrráð
Tjarnargötu 11
101 Reykjavík

Minnisblað, dags. 24. febrúar 2017, vegna áætlunar um breytingu á skipulagi og framkvæmd þjónustu við utangarðsfólk, ásamt fylgigögnum

Á fundi velferðarráðs þann 2. mars 2017, var lagt fram minnisblað, dags. 24. febrúar 2017, vegna áætlunar um breytingu á skipulagi og framkvæmd þjónustu við utangarðsfólk, ásamt fylgigögnum.

Velferðarráð samþykkti eftirfarandi bókun:

Velferðarráð þakkar starfsfólk Þjónustumiðstöðvar Vesturbæjar, Miðborgar og Hlíða góða og ítarlega áætlun á breyttu skipulagi og framkvæmd þjónustu við utangarðsfólk. Áætlunin er unnin í samræmi við stefnu í málefnum utangarðsfólks 2014-18. Samantekt á notkun gistiskýlisins sýnir að um 18% gestanna nýta 70% af öllum gistenótum á því tímabili sem mælingin var gerð.

Eðlilegt þykir því að þeim sem nýta gistiskýlið sem fast heimili verði fundin viðunandi búseta með stuðningi enda er gistiskýlið hugsað sem neyðarúrræði til skemmti tíma. Velferðarráð vill að kannaðir verði kostir og gallar þess að nýtt neyðarskýli verði fundið fyrir karla og skoðað verði hvernig Lindargata 48 muni nýtast best, hvort sem er sem nýtt búsetuúrræði eða undir aðra starfsemi á vegum Reykjavíkurborgar. Ráðið leggur áherslu á að skoðað verði áfram hvernig tryggja megi sambærilega þjónustu við konur jafnt og karla þó ólíkar aðstæður hópanna kunni að kalla á ólíkar nálganir í þjónustu. Einnig leggur velferðarráð til að þörf fyrir dagþjónustuúrræði verði könnuð nánar. Mikilvægt er að árangur sé metinn eins og fram kemur með sjálfsmati á líðan með spurningalistum.

Þetta er hér með sent borgarráði til kynningar.

Virðingarfyllst,

Regína Ásvaldsdóttir
sviðsstjóri

Hjálagt:

Minnisblað: Áætlun um breytingu á skipulagi og framkvæmd þjónustu við utangarðsfólk.
Greinargerð: Áætlun um breytingu á skipulagi og framkvæmd þjónustu fyrir utangarðsfólk

þjónustumiðstöð Vesturbæjar, Miðborgar og Hlíða
Vinnsla: Halldór Kr. Júliusson
Ábyrgðarmaður Sigþrúður Erla Arnardóttir
Dags. 24.2.2017
GoPro nr. VEL2016120013

Lagt fyrir velferðarráð 2. mars 2017

Minnisblað

Efni: Áætlun um breytingu á skipulagi og framkvæmd þjónustu við utangarðsfólk

Meðfylgjandi áætlun er unnin af Vettvangs- og ráðgjafateymi ÞVMH, forstöðumönnum þjónustuúrræða Reykjavíkur fyrir utangarðsfólk og starfsfólk þjónustumiðstöðvar Vesturbæjar, Miðborgar og Hlíða og fela í sér frekari útfærslu á þróun og uppbyggingu þjónustu fyrir utangarðsfólk í Reykjavík. Áætlunin tekur mið af *Stefnu í málefnum utangarðsfólks 2014-2018* og þeirri reynslu og þekkingu sem fengist hefur eftir að Reykjavíkurborg tók að sér þjónustu Gistiskýlisins og stofnaði Vettvangs- og ráðgjafateymið.

Áætlun:

Áætlunin felur í sér breytingar á núverandi starfsemi, skipulagi og húsnæði í þjónustu utangarðsfólks og felur í sér að sameina starfsemi Vettvangs og ráðgjafateymisins, hér eftir nefnt VR-teymið, starfsemi Gistiskýlisins og sértæka búsetu fyrir utangarðsfólk undir eina stjórn. Markmiðið er að efla stuðning og ráðgjöf VR-teymisins og ná fram hreyfanlegri stoðþjónustu í búsetu, breyta neyðarþjónustu þannig að hún sinni fyrst og fremst þeim sem eru í neyð, og endurskipuleggja sértæk búsetuúrræði með tilliti til þeirrar þjónustukeðju sem þörf er á í dag fyrir utangarðsfólk. Áætlunin felur í sér að starfsemi Gistiskýlisins verður breytt og finna þarf nýtt húsnæði fyrir neyðarþjónustu karla.

Forsaga:

Vorið 2014 samþykkti velferðarráð stefnu Reykjavíkurborgar í málefnum utangarðsfólks 2014-2018. Megináherslur þar eru á forvarnir og viðbrögð við stöðunni í málauflokknum. Áhersla er lögð á kortlagningu utangarðsfólks og greiningu þjónustubarfa hópsins m.a. hvað varðar húsnæði auk þess sem lögð er áhersla á samstarf við ríki og sveitarfélög á höfuðborgarsvæðinu. Í samræmi við þá stefnu tók Reykjavíkurborg að sér rekstur Gistiskýlisins vorið 2015 og stofnaði Vettvangs- og ráðgjafateymi.

Í dag sinnir Vettvangs- og ráðgjafateymið íbúum í Smáhýsunum (3) (fjöldi notenda í sviga), *Housing First* (2), félagslegum íbúum sem utangarðsfólk hefur fengið til búsetu (5) og er samstarfsaðili við BARKA verkefnið. Efling Vettvangs- og ráðgjafateymisins er í samræmi við ***Stefnu í málefnum utangarðsfólks 2014-2018*** um þróun þverfaglegs teymis sérfræðinga sem veitir notendum og starfsfólk í sértækum búsetuúrræðum beina þjónustu.

Í Gistiskýlinu er pláss fyrir 25 gesti. Úttekt á notkun gesta sýnir að líttill hluti gesta notar Gistiskýlið að staðaldri og stendur fyrir miklum meirihluta allra gistenátta. Af 165 gestum fyrstu átta mánuði 2016 notuðu 30 (18%) gestir 70% allra gistenátta. Í samræmi við ***Stefnu í málefnum utangarðsfólks 2014-2018*** er neyðarþjónustu komið á sem tímabundnu úrræði og þeim veitt búseta sem þurfa á sértækri búsetu að halda en halda uppi neyðarþjónustu fyrir aðra.

Reykjavíkurborg hefur um árabil veitt heimilislausu fólkí sértæka búsetu. Með áætluninni er verið að skerpa á búsetuþjónustu fyrir þennan markhóp og endurskipuleggja með tilliti til þeirrar þjónustu sem hann þarf á að halda. Til þessara úrræða heyra M20, þar sem búa átta tvígreibindir íbúar, H121 þar sem eru 11 íbúðir fyrir fólk sem á við neyslu og geðræna erfiðleika að stríða, og N74 þar sem búa 8 íbúar með neysluvanda. Þessi þróun er í samræmi við ***Stefnu í málefnum utangarðsfólks 2014-2018*** um þróun sértækra búsetuúrræða fyrir hóp utangarðsfólks.

Fjárhagsáætlun:

Breytingar á þjónustu sem varðar neyðarskýli fela í sér breytta notkun á núverandi húsnæði Gistiskýlisins að Lindargötu með þeim hætti að húsnæði verði breytt í búsetuúrræði fyrir ákveðinn hóp utangarðsmanna sem hafa verið í langtímaþjónustu. Sett verði á laggirnar nýtt og minna neyðarskýli fyrir 10-12 manns sem sinni þeim sem eru í brýnni þörf hverju sinni. Kostnaðarmat í skýrslu gerir ráð fyrir rekstri þessa nýja úrræðis en óvissa er um húsaleigu og stofnkostnað nýs neyðarskýlis. Lauslega áætlað mætti gera ráð fyrir 7 mkr í niðurgreiðslu húsaleigu að Lindargötu við breytingu í búsetuúrræði og 3 mkr í stofnkostnað nýs úrræðis.

Kostnaðarauki við tillögur um breytta þjónustu í þessa skýrslu er metinn um 50,5 mkr árið 2017 og 67,8 mkr árið 2018 þegar breytingar eru að fullu komnar í framkvæmd. Ekki er gert ráð fyrir þessum kostnaðarauka í fjárhagsáætlun velferðarsviðs árin 2017 og 2018. Athygli er vakin á því að inn í þessum tölu er bæði niðurgreiðsla á leigu L48 (kr. 7 milljónir) og kostnaður vegna stofnunar nýs neyðarskýlis (3 milljónir).

Kostnaðarmat þkr.	2017	2017 stg.	2018	2018 stg.
Aukin mönnun skv. skýrslu	22.004	2,8	45.436	5,9
Annar rekstrarkostnaður	18.520		15.361	
Niðurgreiðsla leigu L48	7.000		7.000	
Stofnkostnaður nýtt gistiskýli	3.000			
Samtals	50.524	2,8	67.797	5,9

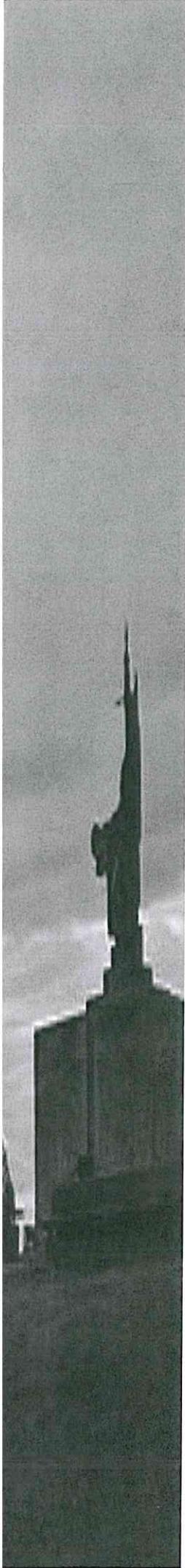

Samantekt/niðurstaða:

Með breytingu á skipulagi þjónustu við utangarðsfólk er fylgt eftir aðgerðum sem fram koma í **Stefnu í málefnum utangarðsfólks 2014-2018**. Þrír þjónustubættir, Neyðarþjónusta, sértæk búseta og þverfaglegt teymi sérfræðinga (Vettvangs- og ráðgjafateymið) eru settir undir eina stjórn til að efla yfirsýn og auka samfelli í þjónustu. Með breytingunum eru næstu skref undirbúin sem felast í fjölgun valkosta fyrir utangarðsfólk, svo sem hjúkrunarheimili fyrir utangarðsfólk í samstarfi við LSH, heimili fyrir tvígreindar konur og sjálfbæra búsetu að pólskri fyrirmynnd.

Sjá meðfylgjandi greinargerð „Áætlun um breytingu á skipulagi og framkvæmd þjónustu fyrir utangarðsfólk“.

Áætlun um breytingu á skipulagi og framkvæmd þjónustu fyrir utangarðsfólk

Áætlunin er unnin af Vettvangs- og ráðgjafateymi PVMH,
forstöðumönum þjónustuúrræða Reykjavíkur fyrir utangarðsfólk
og starfsfólki þjónustumiðstöðvar Vesturbæjar, Miðborgar og Hlíða

Febrúar 2017

Efnisyfirlit:

Inngangur	3
Greinargerð	4
Utangarðsfólk – skilgreining og afmörkun	4
Þróun og staða utangarðsþjónustu	5
Fjöldi og þjónustubörf	6
Endurskipulagning á úrræðum utangarðsfólks	7
Skipurit utangarðsþjónustu	10
Heimildir	11
Áætlun – stöðugildi 2017	11
Áætlun – laun 2017	12
Áætlun – laun 2018	13

Inngangur

Meðfylgjandi áætlun felur í sér breytingar á núverandi starfsemi, skipulagi og húsnæði í þjónustu fyrir utangarðsfólk. Markmiðið er að skapa heildstæða þjónustu sem samanstendur af þremur þáttum, stuðnings- og ráðgjafabjónustu, neyðarþjónustu og sértækri búsetubjónustu. Hér er í fyrsta lagi átt við starfsemi Vettvangs- og ráðgjafateymisins, hér eftir nefnt VR-teymið. Teymið sinnir Smáhýsunum (3) (fjöldi notenda í sviga), *Housing First* (2), íbúðum sem utangarðsfólk hefur fengið til búsetu á vegum Félagsbústaða hf. (5) og er samstarfsaðili við BARKA-verkefnið. Í öðru lagi starfsemi Gistiskýlisins (25), og í þriðja lagi starfsemina að M20 (8), N74 (8) og H121. (11 íbúðir, þar af 5 sérstaklega fyrir konur). Til áherslu á því að unnið sé heildstætt að þjónustu fyrir utangarðsfólk með þessum þremur þáttum verður vísað til þjónustunnar með einu orði, „utangarðsþjónustu“.

Konukot, sem er neyðarskýli fyrir konur og þáttur í heildarþjónustu utangarðsfólks, er ekki hluti af þessari áætlun. Konukot er rekið af Reykjavíkurborg en undir daglegri umsjón Rauða kross Íslands með samningi milli VEL og RKÍ. Sá samningur hefur nýlega verið endurnýjaður til þriggja ára.

Ekki er stefnt að uppyggingu á sérstakri dagþjónustu fyrir utangarðsfólk heldur verður unnið að því að virkni og dagvist fari fram í úrræðum sem eru fyrir hendi s.s. Vin, Kaffistofu Samhjálpar, Klúbbnum Geysi auk samstarfs við Hjálpræðisherinn og félagsstarfs á vegum þjónustumiðstöðva.

Áætlunin byggir á *Stefnu Reykjavíkurborgar í málefnum utangarðsfólks 2014-2018* og miðar annars vegar að því að þráð áfram faglega þjónustu sem byggir á þekkingu og reynslu og hins vegar að því að aðlaga skipulag og húsnæði starfseminnar að þörfum þjónustunnar/notenda. Áætlunin tekur mið af skaðaminnkandi nálgun, heildstæðri þjónustukeðju, kynjaskiptri búsetu og aldursskiptri þjónustu þar sem ungu fólk er sinnt með fyrirbyggjandi hætti.

Áherslupættir

- VR-teymið verður eflt í áföngum þannig að það veiti stoðþjónustu á öllum tímum sólarhrings, alla daga vikunnar.
- Þrír þættir utangarðsþjónustunnar 1) sértæk búseta (M20, H121 og N74), 2) Gistiskýlið og 3) hreyfanleg stuðningsþjónusta (VR-teymið) verða einn vinnustaður til að auka sveigjanleika og samstarf.
- Starfsemi Gistiskýlisins verður breytt þannig að það sinni fyrst og fremst neyðarþjónustu.
- Unnið verður markvisst að fækkun í hópi utangarðsfólks með fjölgun úrræða, sérstökum stuðningi við unga notendur og eflingu fyrirbyggjandi starfs.
- Áhersla er lögð á að starfshættir byggi á gagnreymendum aðgerðum og að mat á þróun og árangri komi fram með reglulegum hætti í árangursmælikvörðum.

Greinargerð

Utangarðsfólk er sundurleitur hópur. Hann er skilgreindur á grundvelli heimilisleysis, en hér samsvarar orðið utangarðsfólk þeim hópi fólks sem enska orðið „homeless“ nær til. Jafnframt verður orðið „heymilisleysi“ notað fremur en „húsnæðisleysi“ og er þar ísað til hefðar sem skapast hefur í notkun þess orðs í þessu samhengi (Elín Gunnsteinsdóttir og Erla G. Sigurðardóttir, 2009 og Erla Björg Sigurðardóttir, 2012). Segja má að hópur utangarðsfólks einkennist af því að hafa af mismunandi ástæðum misst færni til að halda heimili og eiga samfelldan samastað. Hér, sem erlendis, eru neysla og alvarleg geðræn vandamál einkennandi fyrir hópinn auk þroskafrávika, líkamlegra veikinda og sögu um áföll og félagslega erfiðleika. Samfara heimilisleysi eru erfiðleikar í fjármálum og skortur á tengslum við fjölskyldu og annað fólk algengir. Af þessum ástæðum er þjónusta við utangarðsfólk flókin og margbætt og krefst aðkomu og samstarfs margra aðila. Leysa þarf húsnæðisvanda, sinna geðheilbrigðispjónustu, annast meðferð vegna neyslu, auka getu og þjálfa færni, leysa fjármál og byggja tengslanet. Þetta kallar óhjákvæmilega á náið samstarf félagspjónustu, heilbrigðispjónustu, löggreglu, Fangelsismálastofnunar og fleiri stofnana samfélagsins. Þegar markmið þjónustunnar er að sem fæstir séu í hópi utangarðsfólks þarf einnig að huga að forvörnum og hvernig hægt sé að koma í veg fyrir að fólk verði heimilislaust.

Utangarðsfólk – skilgreining og afmörkun

Skýr og nákvæm afmörkun hóps utangarðsfólks er forsenda þess að hægt sé að meta breytingar og árangur af aðgerðum og íhlutun. Í inngangi að *Stefnu Reykjavíkurborgar í málefnum utangarðsfólks 2014-2018* kemur fram skilgreining Félagsmálaráðuneytisins frá 2005:

Heimilislaus er sá sem ekki hefur aðgang að hefðbundnu húsnæði, hann hefur ekki húsaskjól að staðaldri á sama stað og gistir þar sem kostur er hverja nótt, þar með talið í gistiheimili eða inni á öðru fólk. Þeir sem koma úr tímabundnu húsaskjóli, svo sem úr fangelsi eða úr vímuefnameðferð, eiga sögu um margháttáða húsnæðis- og félagslega erfiðleika og eiga ekki tryggt húsaskjól einum til tveimur mánuðum áður en þeir fara úr hinu tímabundna húsnæði, eru taldir hér með (Félagsmálaráðuneytið, 2005).

Þessi skilgreining liggar nærrí þeim viðmiðum sem notuð eru í tveimur úttektum á fjölda utangarðsfólk hér á landi og sem gerðar voru 2009 (Elín Gunnsteinsdóttir og Erla G. Sigurðardóttir, 2009) og 2012 (Erla Björg Sigurðardóttir, 2012)

Mikilvæg vinna hefur átt sér stað á síðustu árum meðal Evrópulanda um samræmingu mælinga á eðli og útbreiðslu heimilisleysis undir formerkjum ETHOS (European Typology of Homelessness and housing exclusion). Í samantekt á niðurstöðum þeirrar vinnu (Busch-Geertsema og fl. 2014) er lagt til að svokölluð ETHOS-Light-skilgreining verði lögð til grundvallar í rannsóknum og samanburði á heimilisleysi milli landa og kortlagningu á fjölda utangarðsfólks.

ETHOS-Light skilgreiningin nær til eftirfarandi sex þátta:

1. *Einstaklingar sem búa á viðavangi við slæmar aðstæður/skilyrði (living rough).*
Búast má við að stór hluti þessa hóps tengist neyðarskýlinu. Ekki verður þó lagt mat á umfang hans án þess að leita upplýsinga hjá löggreglu og öðrum samstarfsaðilum

-
2. *Einstaklingar sem gista í neyðarskýlum fyrir heimilislaust fólk.*
Gisting þessa hóps er skráð með reglulegum hætti í gagnagrunn neyðarþjónustu (Gistiskýlis og Konukots).
  3. *Einstaklingar sem búa í tímabundnu húsnæði fyrir heimilislaust fólk.*
Upplýsingar um þennan hóp eru til staðar í málaskrá velferðarsviðs og á viðkomandi starfsstöðum.
  4. *Einstaklingar sem eru á stofnunum svo sem fangelsum og geðdeildum en eiga ekki heimili við útskrift.*
Upplýsinga þarf að afla hjá viðeigandi aðilum.
  5. *Einstaklingar sem búa við óhefðbundnar aðstæður vegna heimilisleysis svo sem á tjaldstæðum, í húsbílum, o.s.frv.*
Búast má við að hluti hópsins sé í tengslum við Gistiskýli og VR-teymi en leita verður til annarra aðila ef afla á upplýsinga um þennan hóp.
  6. *Einstaklingar án heimilis sem gista tímabundið hjá ættingum og vinum eða á gistiheimilum.*
Búast má við að hluti hópsins sé í tengslum við Gistiskýli og ráðgjafa á þjónustumiðstöðvum en leita verður til fleiri aðila ef afla á upplýsinga um þennan hóp.

Eins og sjá má er ETHOS-Light-skilgreiningin í raun nánari sundurliðun og útfærsla á þeirri skilgreiningu sem Félagsmálaráðuneytið setti fram 2005. Í yfirstandandi vinnu er stuðst við ETHOS-Light-skilgreininguna á heimilisleysi. Með því að nota Evrópuskilgreininguna þá er hægt að afmarka undirhópa af nákvæmni en þjónusta við utangarðsfólk í Reykjavík nær t.d. beint til hópa 2 og 3.

Þróun og staða á utangarðsþjónustu

Vorið 2014 samþykkti velferðarráð stefnu Reykjavíkurborgar í málefnum utangarðsfólks 2014-2018. Megináherslur þar eru á forvarnir og viðbrögð við stöðunni í málaflokknum. Áhersla er lögð á kortlagningu utangarðsfólks og greiningu þjónustuþarfa hópsins m.a. hvað varðar húsnæði, auk þess sem lögð er áhersla á samstarf við ríki og sveitarfélög á höfuðborgarsvæðinu.

Meðal aðgerða sem áætlaðar voru í stefnu Reykjavíkur var stofnun sérfræðingateymis í tilraunaskyni sem veitti beina þjónustu við notendur og starfsfólk þjónustuúrræða fyrir utangarðsfólk. Þetta teymi, VR-teymið, var stofnað með sameiningu ráðgjafa Dagsetursins við Borgarverði haustið 2015.

Í dag er þjónusta við utangarðsfólk þríþætt, neyðarþjónusta, sértæk búsetuþjónusta og stuðnings- og ráðgjafaþjónusta.

Neyðarþjónustan er annars vegar í Konukoti þar sem rúm er fyrir 8-12 konur. Hins vegar í Gistiskýlinu þar sem pláss er fyrir 25 karlmenn. Reykjavíkurborg rekur Konukot með samstarfssamningi við Rauða krossinn.

Sértæk búsetuþjónusta fyrir utangarðsfólk er á nokkrum stöðum. Á H121 eru 11 íbúar í jafn mörgum íbúðum. Þeim er sinnt af starfsfólk í samtals 4 stöðugildum. Á N74 eru 8 herbergi og 5,7 stöðugildi. Á M20 eru 8 íbúar með tvígreiningu og 9 stöðugildi. Þá sinnir VR-teymið, með 6 stöðugildum, 3 íbúum í Smáhýsum (áætluð 5), 2 í *Housing first* (áætluð 4) og 5 einstaklingum í íbúðum víðs vegar um bæinn. Samtals eru þetta 33,7 stöðugildi.

Staður	stöðugildi
• Gistiskýli L48	9,0
• H121	4,0
• N74	5,7
• VR-teymi	6,0
• M20	9,0
stöðugildi alls 33,7	

Þjónusta við íbúa M20 er hér talin til utangarðsúrræða. Það er gert þar sem allir íbúarnir eiga bæði við alvarleg geðræn vandamál, eins og um helmingur utangarðsfólks í bæði íslenskum og erlendum úttektum, og neysluvanda, eins og um $\frac{1}{4}$ hlutar utangarðsfólks í bæði íslenskum og erlendum rannsóknum, að stríða. Sértæk búseta fyrir utangarðsfólk með tvígreiningu er nauðsynlegt úrræði í heildstæðri þjónustu utangarðsfólks.

Saman myndar starfsemi þessara aðila samfellda þjónustukeðju fyrir utangarðsfólk í Reykjavík. Frá stofnun VR-teymisins hefur þjónustan verið að færast í hreyfanlegra form, sveigjanleiki hefur aukist og viðbragðstími styrt.

Fjöldi og þjónustubörf

Samkvæmt upplýsingum sem VR-teymið aflaði haustið 2015 og í nóvember 2016 eru milli 70 og 80 einstaklingar að jafnaði í þjónustuúrræðum fyrir utangarðsfólk í Reykjavík, öðrum en Konukoti. Skipta má hópnum í þrjá flokka eftir þjónustubörf:

1. Neyðarþjónusta

Þörf er á neyðarþjónustu fyrir einstaklinga sem eru heimilislausir og finna ekki næturathvarf á eigin vegum. Þessi hópur er ekki stór en þarf á þjónustu neyðarskýlis að halda. Aðskilin þjónusta er fyrir karla og konur. Þá þarfnaðast yngri karlmenn og konur aðstöðu sem er aðskilin frá eldri notendum þar sem aðstæður og þjónustubarfir ungra notenda eru frábrugðnar þeim eldri. Áætluð þjónustubörf karla fyrir neyðarþjónustu er 8-10 næturpláss. Þjónustubörf kvenna er 4-6 næturpláss.

Samtals í dag 12-16.

2. Stuðningur í búsetu þar sem neysla er leyfð

Hópur notenda þarfnað skaðaminnkandi stuðnings í búsetu. Í dag sinnir VR-teymið 5 íbúum í félagslegum íbúðum víðs vegar um bæinn, 2 íbúum í Smáhýsum og 2 (verða 4 íbúðir fyrir árslok) í

Housing First verkefninu. Þá eru 11 íbúar á H121 (11 íbúðir) og 8 herbergi á M20. Starfsemi N74 er í dag einnig starfrækt með þessum hætti (8 herbergi). Neysla er ekki leyfð á N74 þótt íbúar geti verið undir áhrifum.

Eins og Gistiskýlið er rekið í dag má segja að hluti notenda, eða milli 15 og 20, falli undir þá skilgreiningu að geta nýtt húsnæðisúrræði þar sem stuðningur er til staðar og viðkomandi má vera undir áhrifum.

Samtals 55-65 í þjónustu í dag.

3. Stuðningur í búsetu þar sem neysla er ekki leyfð

Nokkrir einkaaðilar eða samtök reka úrræði fyrir fólk sem hefur átt ótryggt heimili og er hætt neyslu. Almennt er þar um að ræða sjálfstæða rekstraraðila sem veita einstaklingum sem eru að koma úr áfengis- eða annari fíknimeðferð tímabundna búsetu. Í dag er M18 eina sértæka búsetuúrræðið sem sérstaklega er ætlað utangarðsfólki. Þar dvelja að jafnaði 8 íbúar.

Samtals 8 í þjónustu í dag.

Endurskipulagning á úrræðum utangarðsfólks

Frá því stefna í málefnum utangarðsfólks 2014-2018 var samþykkt í velferðarráði hefur verið unnið markvisst að þróun þjónustu við utangarðsfólk. Nýjustu áfangarnir felast í enduropnun Smáhýsanna sem verða samtals 5 í Reykjavík, 3 á Granda en verið að leita að staðsetningu fyrir 2 smáhýsi, tilraunaverkefninu *Housing First* þar sem er búið að samþykka 4 íbúðir í verkefnið og samstarfi við pólsku samtökin BARKA um aðstoð við Pólderja í hópi utangarðsfólks.

Tilraunaverkefnið „*Housing First*“ byggist á því að öruggt húsnæði sé forsenda þess að hægt sé að vinna með vanda einstaklinga, s.s. neysluvanda. Áhersla er lögð á að koma heimilislausu fólk i skjól án þess að gera kröfu um að viðkomandi hafi lokið vímuefnameðferð. Erlendar rannsóknir sýna að þessi nálgun er árangursrík og hefur í för með sér fækkan í röðum utangarðsfólks.

BARKA-verkefnið felur bæði í sér stuðning til endurhæfingar, meðferðar og aðlögunar að íslensku samfélagi og átak í að endurtengja Pólderja við heimaland sitt og veita þeim aðstoð til að flytja aftur heim óski þeir þess.

Meðfylgjandi breytingar koma sem viðbót við þau verkefni sem þegar eru hafin og miða að því að styrkja þau og greiða fyrir framþróun þeirra.

1. Þjónusta utangarðsfólks – einn vinnustaður

Starfsemi VR-teymisins, Gistiskýlið og sértæk búseta fyrir utangarðsfólk (M20, N74 og H121) verður skipulagslega sett undir eina stjórn og gerð að einum vinnustað. Markmiðið er að auka sveigjanleika í starfsmannahaldi og efla samfelli í þjónustukeðju.

2. Hreyfanleg næturvakt og þjónusta utan dagvinnutíma

Sameining þjónustunnar undir eina stjórn er mikilvægt skref viðað koma á fót hreyfanlegri næturvakt í þjónustukerfinu og styrkja VR-teymið með þeim hætti að það geti sinnt stuðningi utan

---

dagvinnutíma. Styrkingin felst annars vegar í hagræðingu sem næst með sameiningu vinnustaða og breytingu á innra starfi t.d. tilfærslu starfsfólks og fækjun fastra næturvakta sem verður möguleg með stuðningi frá hreyfanlegri næturvakta. Hins vegar þarf nýtt fjármagn vegna fjölgunar starfsmanna. Aðgangur að þjónustu allan sólarhringinn er hins vegar ein forsenda *Housing First* verkefnisins. Það á við um allan þjónustuhópinn að hver og einn geti haft aðgang að starfsfólki þegar hann/hún hefur þörf fyrir. Með því er komið til móts við þörf notenda þjónustunnar á þeirra forsendum.

Stefnt er að því að árið 2017 verði í Vettvangs- og ráðgjafateymingu 6 sérfraðingar í málefnum utangarðsfólks, 4 starfsmenn sem sinna félagslegri liðveislu og 4,5 starfsmenn sem sinna hreyfanlegri næturvakta. Þetta er aukning um 8,5 stöðugildi frá því sem verið hefur. Gert er ráð fyrir að hægt verði færa 4 stöðugildi með skipulagsbreytingum en að 4,5 stöðugildi komi sem viðbót.

3. Þjónustu Gistiskýlis breytt

Reynsla síðustu tveggja ára eða frá því Gistiskýlið opnaði á L48 með rými fyrir 25 næturgesti sýnir að sá hópur karla sem þarf á neyðarþjónustu vegna húsnæðileysis að halda er fámennari og að hluti gesta þarf á varanlegum stuðningi í búsetu að halda. Samantekt á notkun gesta fyrstu 8 mánuði ársins 2016 sýnir að 30 af 165 gestum á því tímabili, eða um 18% gesta, standa fyrir 70% af öllum gistiñottum á tímabilinu. Þetta sýnir að lítt hluti gesta notar gistiskýlið meira og minna að staðaldri en stór meirihluti gesta notar það lítið eða við sérstakar aðstæður. Hér er því um two hópa að ræða, annars vegar fastagesti, sem nota gistiskýlið nánast sem heimili, og hins vegar gesti sem nota skýlið við sérstakar aðstæður eða í neyð. Eðlilegt er að þeim sem nota Gistiskýlið sem heimili verði fundin heppileg búseta með stuðningi.

Brýnt er að aðskilja neyðarþjónustuna og koma henni í annaði húsnæði. Aðstaða á L48 getur hentað fyrir langtíma búsetu eldri hóps heimilislausra karla sem þurfa varanlegan stuðningi.

Starfsemi Gistiskýlisins verður breytt með þeim hætti að Neyðarskýli, sem sinnir körlum í neyð, kemur í stað núverandi Gistiskýlis. Þeim hluta notenda Gistiskýlisins sem sækja það að staðaldri verður fundin önnur búseta (sjá frekari skýringu á bls. 10). Þetta krefst nýs húsnæðis fyrir Neyðarskýlið. Mögulegt er að nota L48 sem heimili fyrir hluta þeirra utangarðsmanna sem í dag nota það að staðaldri. Þetta hefur í för með sér aukinn kostnað vegna nýs húsnæðis fyrir Neyðarskýli. Í heild hefur þetta í för með sér fjölgun starfsfólks til lengri tíma.

Til lengri framtíðar er síðan stefnt að því að í Reykjavík verði neyðarþjónusta fyrir karla og konur aldursskipt þannig að ungar karlar og ungar konur sæki neyðarþjónustu á öðrum stað en eldri notendur.

4. Fjölgun valkosta í búsetu – horft til framtíðar

Hópur utangarðsfólks er sundurleitur sem m.a. gerir það að verkum að erfitt er að koma með einföldum hætti til móts við þarfir hans. Bág húsnæðisstaða er afleiðing þess að folk hefur af einni eða annarri ástæðu misst færni til að viðhalda föstum samastað og sinna vinnu. Algengustu ástæður þess eru neysla áfengis og/eða vímuefna (70%) og geðræn vandamál (30%) (Tölur úr kortlagningu Eru Bjargar Sigurðardóttur frá 2012). Aðrar algengar ástæður eru samsplil þroskafrávika, áfalla, veikinda og félagslegra aðstæðna. Þá er þunglyndi og kvíði algengur meðal utangarðsfólks þó þessum þáttum sé almennt lítt gaumur gefinn.

Samstarfsaðili velferðarsviðs í Póllandi, BARKA, sem vinnur að stuðningi og endurhæfingu heimilislauss fólks hefur þróað sjálfbær samfélög sem koma til móts við þarfir hluta þeirra einstaklinga sem vegna neyslu og geðrænna erfiðleika hafa orðið heimilislausir. Búseta í sjálfbæru samfélagi yrði nýr valkostur í endurhæfingu fólks í jaðarstöðu en búast má við að hópur fólks sem í dag er utangarðs, eða býr við öryggisleysi í húsnæði geti nýtt sér þennan valkost.

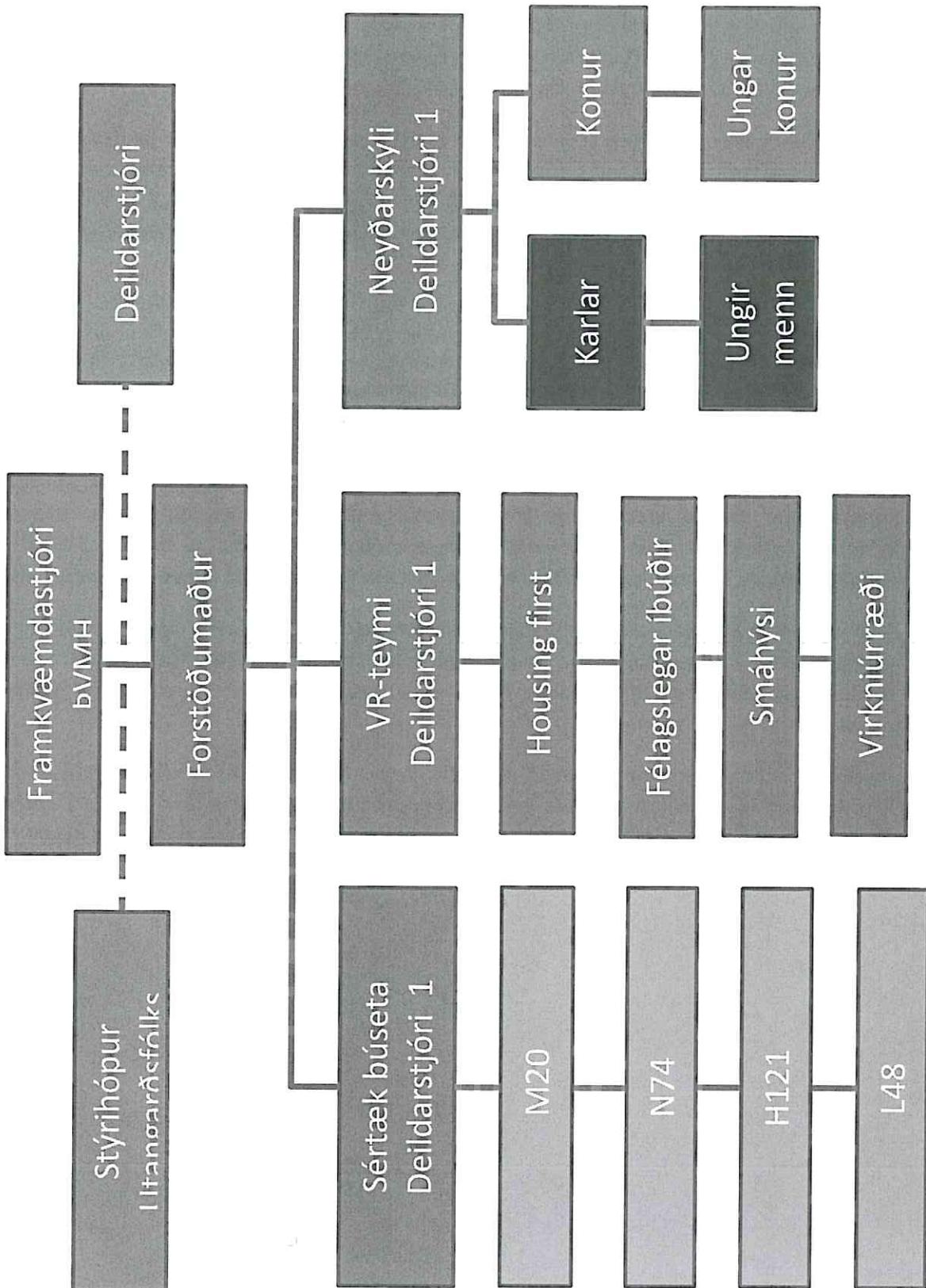
Með sjálfbærni er átt við að þeir sem búa saman annist daglega stjórn og rekstur samfélagsins undir handleiðslu og leiðsögn jafnframt því að taka þátt í framleiðslu og/eða þjónustu eftir færni og getu. Auk þess að veita íbúum samfélagsins umtalsverð lífsgæði umfram það sem þeir annars hafa búið við má gera ráð fyrir því að beinn og óbeinn kostnaður samfélagsins vegna búsetu íbúahópsins minnki verulega.

5. Mat á árangri og gæðavísar

Árangur verður metinn með tvennum hætti. Annars vegar verður framvinda metin á grundvelli breytinga í þjónustukerfinu, en breytingarnar sem hér er talað um munu bæði hafa áhrif á fjöldatölur um notkun neyðarþjónustu og tilfærslur innan búsetu fyrir utangarðsfólk. Þjónustukeðjan ætti einnig að skila hluta núverandi notenda í sjálfsæða búsetu eða úrræði sem ekki teljast til utangarðspjónustunnar. Breyting á innkomu, útskrift og flæði innan þjónustukerfisins endurspeglar árangur starfseminnar. Hins vegar verður árangur metinn með sjálfsmati notenda á líðan með spurningalistum.. Lykiltölur um þjónustuna og þróun hennar verða teknar saman í febrúar ár hvert.

Með sameiningu á þjónustu fyrir utangarðsfólk skapast aukin samfella í þjónustukeðjunni fyrir utangarðsfólk. Notkun alþjóðlegra skilgreininga á undirhópum utangarðsfólk auðveldar mat á ástandi og samanburð við önnur lönd en Norðulöndin nota ETHOS-Light skilgreiningu við rannsóknir og samanburð.

Psychlops- og Mansalistarnir hafa verið notaðir af Vettvangsgeðteymingu og reynst vel. Gert er ráð fyrir að Psychlops, sem felur í sér gerð einstaklingáætlunar, verði lagður fyrir alla notendur neyðarskýlisins og þeim fylgt eftir af Vettvangs- og ráðgjafateymingu. Mansa verði síðan notaður fyrir þá einstaklinga sem þarfast lengri þjónustuáætlunar.

Heimildir:

Busch-Geertsema, V., Benjaminsen, L., Filipovic Hrast, M. og Pleace , N. (2014). Extent and Profile of Homelessness in European Member States. A Statistical Update.

Elin Gunnsteinsdóttir og Erla G. Sigurðardóttir (2009). Utangarðsfólk í Reykjavík, kortlagning og rannsókn. Nýsköpunarsjóður námsmanna. Velferðarsvið Reykjavíkur.

Erla Björg Sigurðardóttir (2012). Kortlagning á fjölda og högum utangarðsfólks. Velferðarsvið Reykjavíkurborgar.

ETHOS - European Typology of Homelessness and housing exclusion

http://www.bawo.at/fileadmin/user_upload/public/Dokumente/Europa/FEANTSA/Berichte_Studien/EN_2007_EthosLeaflet.pdf. Sótt 22.11.2016.

Félagsmálaráðuneytið (2005). Skýrsla samráðshóps um heimilislausa: aðstæður heimilislausra í Reykjavík og tillögur til úrbóta.

Fylgiskjöl:

1. Núverandi kröfulýsing VR-teymis

Áætlun – stöðugildi 2017

Tímasetning	Breyting	Fjöldi stöðugilda			Fjöldi mánaða	Mannmán. samtals	
		Var	Verður	Mismunur			
1 1.8.2017	M20	Ein næturvakt	10	9	-1	4	-4
2 1.4.2017	Hreyfanl. næt.	Hreyfanleg næturvakt	0	4,5	4,5	7	31,5
3 1.4.2017	VR-teymi	Ráðgjafarog liðsmenn	5,5	8,5	3	7	21
4 1.5.2017	N74	Edrú hús	5,7	1,7	-4	7	-28
6 1.5.2017	Neyðarskýli	Nýtt húsnæði	11	5,9	-5,1	7	-35,7
7 1.6.2017	L48	Heimili fyrir 8 kk	0	8,5	8,5	6	51
					5,9	35,8	

Laun 2017	Kjarflokkur	Lfl	þrep	Teg.	Stg/tímar	Taxti 01.11.09	Pr mán	Á ársgrunni
Ómenntaðir								
Stöðugildi	141	147	5	Mán.laun	2,80	324.303	908.048	10.896.581
Vaktaálag 33,33% (tímar á ári)				907	665	50.245	140.687	
Vaktaálag 55% (tímar á ári)				3.412	1.097	311.901	873.322	
Stórhátiðarálag 90% (tímar á ári)				2	1.795	299	3.590	
Kaffítímar - 13 tímar m.v. 100% starf (á mán)				36	3.368	122.591	1.471.093	
Orlof af yfirvinnu og kaffítíum					13,04%	15.986	191.831	
Desember-og orlofsuppbætur					140.800		394.240	
Veikindi, tilfallandi yv. og annað ófyrirséð					0,70%		93.697	
Launatengd gjöld - 20,29%					23,00%		3.234.959	
Samtals ómenntaðir								17.300.000
Afleysingar (ómenntaðir)								
Stöðugildi	141	139	5	Mán.laun	1,00	324.303	324.303	972.909
Vaktaálag 33,33% (tímar á ári)					665	0	0	
Vaktaálag 55% (tímar á ári)					1.097	0	0	
Stórhátiðarálag 90% (tímar á ári)					1.795	0	0	
Kaffítímar - 13 tímar m.v. 100% starf (á mán)				13	3.368	43.783	131.348	
Orlof af yfirvinnu og kaffítíum					13,04%	5.709	68.511	
Desember-og orlofsuppbætur					140.800		140.800	
Launatengd gjöld - 20,29%					23,00%		302.121	
Samtals afleysingar								1.615.688
Samtals laun og launatengd gjöld								22.004.508
Annar kostnaður við nýtt skýli								18.520.290
Samtals								40.524.798

Laun 2018	Kjarflokkur	Lfl	þrep	Teg.	Stg/ tímar	Taxti 01.11.09	Pr mán	Á ársgrunni
Ómenntaðir								
Stöðugildi	141	147	5	Mán.laun	5,90	324.303	1.913.388	22.960.652
Vaktaálag 33,33% (tímar á ári)					1.668	665	92.401	545.165
Vaktaálag 55% (tímar á ári)					6.944	1.097	634.771	3.745.150
Stórhátiðarálag 90% (tímar á ári)					2	1.795	299	3.590
Kaffítímar - 13 tímar m.v. 100% starf (á mán)					77	3.368	258.317	3.099.803
Orlof af yfirvinnu og kaffítíum						13,04%	33.685	404.214
Desember-og orlofsuppbætur						140.800		830.720
Veikindi, tilfallandi yv. og annað ófyrirséð						0,70%		212.481
Launatengd gjöld - 20,29%						23,00%		7.314.408
Samtals ómenntaðir								<u>39.116.184</u>
Afleysingar (ómenntaðir)								
Stöðugildi	141	139	5	Mán.laun	2,00	324.303	648.606	1.945.818
Vaktaálag 33,33% (tímar á ári)						665	0	0
Vaktaálag 55% (tímar á ári)						1.097	0	0
Stórhátiðarálag 90% (tímar á ári)						1.795	0	0
Kaffítímar - 13 tímar m.v. 100% starf (á mán)					26	3.368	87.565	262.695
Orlof af yfirvinnu og kaffítíum						13,04%	11.418	137.022
Desember-og orlofsuppbætur						140.800		281.600
Launatengd gjöld - 20,29%						23,00%		604.241
Samtals afleysingar								<u>3.231.376</u>
Samtals laun og launatengd gjöld								<u>45.436.381</u>
Annar rekstrarkostnaður								<u>15.361.050</u>
								<u>60.797.430</u>

Lykill	Annar rekstur 2017	Upphæð	Skipting annars kostnaðar	
5150	Bifreiðastyrkrir	487.200	Matarkostnaður	5.256.000
5519	Húsaleiga - Innri leiga Eignasjóðs	7.886.400	Húsnaðíkostnaður	8.369.802
5454	Sorphirða og gámaþjónusta	100.000	Annar kostnaður	4.894.488
5270	Rafmagn	103.676		
5271	Hiti	139.726	Samtals	<u>18.520.290</u>
5291	Lín, vefnaðavörur,	32.500		
5283	Hráefni fyrir mótuneyti	1.374.000		
5391	Sjúkravörur, hjúkrunargögn	22.500		
5410	Leigubílar Læknar, hjúkrunarfræðingar og sjúkraþjálfarar	150.000 35.000		
5424	Önnur sérfræðiþjónusta	32.500		
5293	Hreinlætisvörur (fólk)	625.000		
5294	Ræstingarvörur (húsnæði)	150.000		
5391	Sjúkravörur, hjúkrunargögn	17.500		
5417	Sendibílar - vöruflutningar	150.000		
5437	Öryggisvarsla	90.000		
5502	Áskrift að fjölmöldum	95.040		
5503	Síma- og fjarskiptagjöld	79.200		
5504	Afnotagjöld af línum og ADSL	30.000		
5556	Endurnýjun áhalda, búnaðar og innréttингa	1.375.000		
5558	Önnur aðkeypt vinna	175.000		
5597	Innri viðskipti - Tölvuþjónusta UTM	114.048		
	Matarkostnaður	5256000		
Samtals annar kostnaður		<u><u>18.520.290</u></u>		

Forsendur

Gert er ráð fyrir 12 mans í mat eins og í núverandi Gistiskýli.

Forsenda húsnæði er að það verður minni og er reiknað 60% af núverandi kostnaði Gistiskýlins

---

Annar rekstur 2018

5150	Bifreiðastyrkrir	487.200	Matarkostnaður	5.256.000
5519	Húsaleiga - Innri leiga Eignasjóðs	7.886.400	Húsnaðikostnaður	8.129.802
5270	Rafmagn	103.676	Annar kostnaður	1.975.248
5271	Hiti	139.726		
5283	Hraefni fyrir mótuneyti Innri viðskipti - Tölvuþjónusta	1374000	Samtals	15.361.050
5597	UTM	114.048		
	Matarkostnaður	5256000		

Samtals annar kostnaður

15.361.050

1.975.248

